

KA

LAMA

Kaulua

Mai ke Po'okumu mai:

Ua ku'i ka lono, 'o

Pepeluali ka mahina 'ōlelo

*Hawai'i a eia au e 'ae a e
hō'ole like nei i kēia mana'o.*

*Nani ho'i ka 'ike 'ana i nā
ha'i 'ōlelo, nā papa kuke, nā
hua'ōlelo o ka mahina a me ka
nui o nā papa 'ōlelo Hawai'i e
mālama 'ia nei ma nā kūlele
pāpaho.*

*'A'ole wau makemake iā
kākou e kau palena i wā e
hāpai a e hō'ola ikaika ai i ka
'ōlelo makuahine.*

*A no laila he leo paipai
kēia iā kākou e ho'omau aku i
nā hana ho'ola 'ōlelo Hawai'i
mai kēia mua aku.*

"Aia ko kākou lanakila i ka lōkahi."

Ua hānau 'ia 'o Kamāli'i Kāne Jonah Kūhiō Kalaniana'ole Pi'ikoi i ka lā 26 o Malaki makahiki 1871 i Kōloa ma ka mokupuni 'o Kaua'i. 'O Kamāli'i Wahine Victoria Kinoiki Kekaulike kona makuahine a 'o Ali'i David Kahalepouli Pi'ikoi kona makuakane. Ua hānai 'ia 'o ia e ka Mōʻī Kāne 'o Kalākaua lāua 'o ka Mōʻī Wahine Kapi'olani. 'O Kamāli'i Kāne David La'amea Kawānanākoa lāua 'o Kamāli'i Kāne Edward Abnel Kelii'ahonui nā kaikua'ana o Kūhiō.

Ua ho'ona'auao 'ia 'o Kūhiō lāua 'o Kawānanakoa kona kaikua'ana ma ke kula 'o Sana Alban ma Honolulu. Ma hope mai ua kula 'ia lāua ma Punahou. Ma laila nō i kaulana ai 'o Kūhiō no kona 'ano he 'ālapa pōpeku, holo, holo paikikala a me ka hoe wa'a pū.

I kona piha 'ana he 13 makahiki iā ia, ua kalahea 'ia 'o ia he kamāli'i kāne e Mōʻī Kāne Kalākaua. Nui ko Kūhiō akamai a nui kona 'i'ini e 'imi na'auao ma nā 'ano wahi like 'ole e like ho'i me ke kula nui 'o St. Matthew's Hall Military ma San Mateo, Kaleponi, 'Eulopa no ke Kula Mahi 'Ai Nui o nā Ali'i a me ke kula 'Oihana Nui. Ua ho'ouna 'ia 'o Kūhiō lāua 'o Kawānanākoa i kēia mau kula maika'i i mea e ho'omākaukau ai iā lāua no nā kūlana ki'eki'e ma lalo o ke aupuni mōʻī.

Ma ko Kūhiō ho'i 'ana mai i Hawai'i ua lawe 'ia 'o ia i ke ke'ena Kuhina Kālai'āina a me ka Hale Kuke Waiwai. A lilo 'o ia i lawelawе no ke aupuni a i ka wā i ho'okahuli 'ia ke aupuni Hawai'i. Ma kahi o ke kali 'ana iā ha'i e ho'ihō'i i ke aupuni Hawai'i ma lalo o Lili'uokalani, ua ho'oholo 'o Kūhiō lāua 'o John Wise kona hoa e 'imi i ala e ho'ihō'i aku ai iā Lili'uokalani i ka noho ali'i.

'Ōlelo No'eau: 'O ka 'ōlelo ke ka'ā o ka mauli

"ho'iho'i i nā Hawai'i ma luna o ka lepo o ko lākou mau kūpuna"

Ua ho'olālā 'o Kūhiō mā e ho'iho'i i ke aupuni mōʻī i ka lā 3 o Ianuali makahiki 1895 akā no ka lohe malū 'ana o ke aupuni Lepupalika no ia makemake, ua ho'oholo lākou e ho'ouka kaua ma ke kakahiaka o ka lā 7 o Ianuali. Ma ka lā 6 na'e, ua pani 'ia nā alanui e nā māka'i o ka Lepupalika. Ua ho'oku'u 'ia 'o Kūhiō lāua 'o Wise e nā māka'i e nīele ana iā lāua. Ho'omau lāua ma ka huaka'i 'ana a lohe lāua i nā pū e kī 'ia ana ma ka hale o Bertleman. Ua 'ike lāua i nā māka'i me ko lāua mau hoa kipi aupuni Lepupalika e kī pū ana kekahi i kekahi. Ua ho'i lāua i Honolulu a hopu 'ia e nā māka'i a ho'opi'i 'ia lāua no ke kipi 'ana i ke aupuni kūikawā.

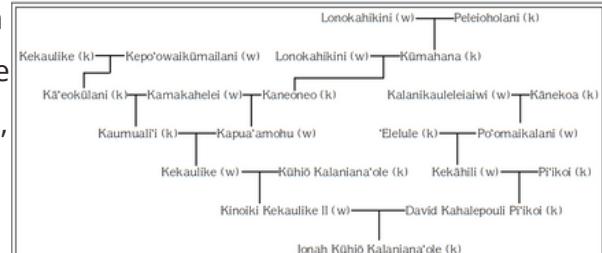
Ua ho'opa'ahao 'ia 'o John Wise no 'ekolu makahiki a ho'ouku 'ia 'o ia he \$100. Ua ho'oku'u 'ia 'o ia ma hope o ho'okahi wale nō makahiki. Ua ho'opa'ahao 'ia 'o Kūhiō no ho'okahi makahiki a ho'ouku 'ia 'o ia he \$1000, ua like kēlā me \$36,716.31 i kēia ao.

Ma hope mai o ho'okahi makahiki ua male 'o Kūhiō iā Elizabeth Kahanu Kaleiwohi Ka'auwai. Ua minamina 'o Kūhiō i ka ho'okahuli 'ia o ke aupuni Hawai'i. Ua ho'omalu 'ia ka 'āina ma lalo o ka Lepupalika 'o Hawai'i a hiki i ka lilo 'ana 'o Hawai'i i kelikoli ma ka makahiki 1900. Ma ia wā i ho'onoho 'ia ai 'o Sanford B. Dole, 'o ia ke kia'āina mua o Hawai'i nei. He wā lu'ulu'u kēia no Kūhiō a me Hawai'i 'oiai ua hala ke kamāli'i wahine 'o Ka'iulani a ma hope koke mai ua hala pū ka mōʻī wahine Kapi'olani, ko Kūhiō 'anakē.

Ua ho'ohui 'āina 'ia 'o Hawai'i me 'Amelika. No ka nui o ka pilihua o kona na'au ua ho'oholo 'o Kūhiō e ha'alele iā Hawai'i a huaka'i hele a puni o ka honua ma kāna wahine. Ma hope o kona māka'ika'i 'ana, ho'i mai 'o ia i Hawai'i a 'ike 'ia nā loli o ke aupuni. Ua ho'iho'i 'ia ka pono kaulike o ke koho pāloka 'ana i nā kupa o Hawai'i. Ua kā'ili 'ia kēlā mana e ke aupuni kūikawā.

Ua lu'u koke 'o ia i nā hana kālai'āina. Komo 'o ia i ka 'ao'ao Lepupalika, 'oiai 'ike 'o ia, 'o ka 'ao'ao Lepupalika ka 'ao'ao mana i ia wā ma ka 'aha'ōlelo nui o 'Amelika. Paio 'o ia no ka pono o nā po'e ma'i Lepela ma kona 'ano he 'elele no ka lāhui ma ka 'Aha Kenekoa ma Wakinekona. Ma ke Kānāwai 'Okanika 'o ka 'ōlelo Pelekānia wale nō ka 'ōlelo i 'ae 'ia ma ka 'aha'ōlelo. Ua paio 'o Kūhiō e 'ae i ka 'ōlelo Hawai'i a me ka 'ōlelo Pelekānia ma ka 'aha'ōlelo, a lilo nā 'ōlelo 'elua i mana like ma nā hana pili 'aha'ōlelo o ke Kelikoli o Hawai'i. Wahi a Kūhiō "he mea kūpono 'ole ka ho'opale 'ia o nā kānaka Hawai'i ma ke kama'ilio 'ana ma ka 'ōlelo i hiki iā lākou ke ho'opuka piha i ka mana'o ma nā 'ano a pau."

'O ka ho'opulapula lāhui ko Kūhiō 'iini nui. Ua 'ike 'o Kūhiō i ka noho hemahema 'ana o kona lāhui a i ka pau koke i nā ma'i. 'Ike maka pū 'o ia i ka nui o nā lāhui 'ē e pae mai ana i Hawai'i. I ka makahiki 1910 ua 'ae 'ia kekahi 'ōlelo pāku'i ho'ololi o ke Kānāwai 'Okanika e wehe ana i ka 'āina noa no ka ho'okū'ono'ono 'ana. 'O ka pilikia me ia kānāwai 'a'ole i mālama 'ia ka po'e Hawai'i. No laila ho'okumu 'ia ka 'āina ho'okū'ono'ono no ka po'e Hawai'i wale nō.

"ho'iho'i i nā Hawai'i ma luna o ka lepo o ko lākou mau kūpuna"

Ua puka kāna pila ho'opulapula i ka makahiki 1921. Nui kona paio 'ana no ka ho'opuka 'ana i ia pila. Ua kāko'o a hāpai 'ia kēia pila e ka po'e Hawai'i. O ka pahuhopu o ka pila ho'opulapula, 'o ia ho'i ka ho'opulapula 'ana i ka lāhui Hawaii ma kō lākou 'āina pono'i. Ua noi aku 'o Kūhiō i ka 'Aha Kenekoa e ho'oponopono i nā hewa i hana 'ia i ka lāhui Hawai'i. Ua 'ike le'a 'o Kūhiō i ke ala e ho'opulapula ai nā Hawai'i 'o ia ka ho'i 'ana o ka lāhui i ko lākou 'āina, a ma laila no ke ola o ka Hawai'i.

Wahi a ka waha 'ōlelo o ka Hale o nā Lunamaka'āinana o Hawai'i "E like me ka nui o ka lilo o ka 'āina i kekahi lāhui 'ē, pēlā i nalohia ai ke aupuni o ka lāhui Hawai'i, 'o ia ho'i ka nalohia 'ana o nā mea kumu a pau i 'ike 'ia i ke au kahiko, a no laila i ulu ai ka makemake a me ka mana'o'i'o e ho'ōla hou 'ia ka lāhui Hawai'i ma ka 'imi pū 'ana i nā ala hele o ka ho'oulu a me ka ho'ōla 'ana i ua lāhui nei ma ka ho'olaupa'i 'ana iā lākou ma luna o ke koena o nā 'āina o nā ali'i i mālama 'ia no ke aupuni. A 'o ia ihola nō ka mana'o a me ka makemake o ka pila helu 13500 a Kūhiō e paio nei ma ka hale kau kānāwai i Wakinekona."

He ho'oilina ka 'āina ho'opulapula na ke Kamāli'i Kāne 'o Jonah Kūhiō Kalaniana'ole. He 'āina ho'opulapula ko Hawai'i a i Kaua'i.

I ka makahiki 1924 'o Keaukaha ka lua o nā 'āina i koho 'ia ma ke 'ano he 'āina ho'opulapula ma hope mai o Kalama'ula ma Moloka'i. Ua kapa 'ia ka 'āina ho'opulapula 'o Keaukaha ma ia wā 'o "Kūhiō Settlement." Ma ka lā 16 o Kekemapa makahiki 1924 ua lilo he 60 a 'oi 'ohana Hawai'i i mea ho'olimalima 'āina ho'opulapula ma Keaukaha. Ua kūkulu 'ia nā hale a ua mahi 'ia ka 'āina i mea e hānai ai i nā po'e o ia wahi. He kū hō'ailona ka 'āina ho'opulapula 'o Keaukaha i ka 'Aha'ōlelo Lāhui i ke kūpono o ka pila 13500 a Kūhiō i kākau ai. Ua ho'omaka ka lāhui Hawai'i e pulapula mai.

Ma ka ha'i'ōlelo a Kūhiō i mua o ka Hale o nā Lunamaka'āinana, wahi āna " 'O kēia kānāwai e makemake 'ia nei no ka ho'iho'i 'ana aku i nā Hawai'i ma luna o ka lepo o ko lākou mau kūpuna i mea e ho'omau 'ia ai ke kūlana o kēia lāhui kanaka, ua hō'oi 'ia a'e ma muli o nā kaiāulu po'okela o ia mau pae moku, a e loa'a 'i'o ana nō he ho'omau 'ia 'ana aku o ka nani mau o ia lāhui i nā hanauna e hō'ea mai ana. "

'O Discovery Harbour, Kamā'oa, Kaūmana, Keaukaha, Kurtistown, Maku'u, Pana'ewa, Pi'ihonua, Pu'u'eo, University Heights, Waiākea, Honokāia, Humu'ula, Kamoku, Kaniohale, Kawaihae, La'i 'Ōpua, Lālāmilo, Nienie, Pu'ukapu/Waimea a me Pu'upūlehuhā nā inoa o nā 'āina ho'opulapula ma ka mokupuni 'o Hawai'i. 'A'ole lawa kēia, a no laila e paio kākou e like ho'i me Jonah Kūhiō Kalaniana'ole.

Mai ka lā puka i Ha'eha'e kahi ho'i e ho'oheno 'ia nei e ke 'ala o ka 'ō'ūholowai a hiki i ka welona a ka lā i Lehua i ka wai huna a ka pāo'o, eia au ke pāhola aku nei i ku'u leo aloha i mua o 'oukou pākahi a pau e nā mea heluhelu o Ka Lama. 'O au nei nō kēia 'o Kumu Kaimana Kawaha, he kupa a he kama'āina nō ho'i i hānau a hānai 'ia i ka la'i o ka uka o Pi'ihonua. Mai ko'u wā kamali'i, ua hoihoi loa akula au i ka 'ōlelo Hawai'i. 'A'ole au i 'ike i ke kumu o ia hoihoi, eia na'e, ua pa'a ihola ko'u mana'o i ke a'o 'ana i ka 'ōlelo aloha o ka 'āina.

No laila, ma hope o ko'u puka 'ana aku mai ke kula ki'eki'e 'o Hilo i ka makahiki 2016, ua ne'e koke akula i O'ahu e hele ai i ke kulanui o Hawai'i ma Mānoa. 'Ekolu makahiki ma hope mai, ua puka akula au me ke kēkelē laepua ma ka 'ōlelo Hawai'i a 'o ko'u komo akula nō ia i loko o ka papahana laeo'o 'ōlelo Hawai'i ma ua kulanui nei ma Mānoa. I ka makahiki 2021 nō na'e au i ho'oholo ai e ho'i hou aku i ku'u 'āina hānau a i ia wā nō ho'i au i ho'omaka ai i ke a'o i kekahī papa kulanui o WCC i nā haumāna kaiapuni o Keaukaha nei. Ma laila au i launa mua ai me ko Ka 'Umeke Kā'eo. A ua hāpai 'ia ka mana'o e lilo au i kumu no ua kula nei. No laila, i ka makahiki 2022 i lilo ai 'o au ke kumu mākau 'ōlelo Hawai'i. I kekahī makahiki mai ma 2023, ua puka lanakila nō me ke kēkelē laeo'o mai ka hālau 'ōlelo Hawai'i 'o Kawaihuelani ma Mānoa. A 'o ia ihola nō ku'u lei o ka 'ike e pāpahi nei a hiki i kēia.

'Oiai he keiki au i hānai 'ia i ka wai 'ono o ka ua Kanilehua, ua ma'a nō ku'u mau pepeiao i ke kani mau a nā lehua o Hilo i ka ua mao 'ole. Pēia pū ho'i ko'u hānai 'ia 'ana i ke kani mao 'ole o nā mele Hawai'i ma ko'u hale. Na ku'u mau tūtū nō i ho'olele mau i nā mele Hawai'i ma nā wahi a pau a mākou i hele ai. Na lāua nō i kanu i ka 'ano'ano ho'oheno mele e ulu māhiehie mai nei a makalapua. A no ia kumu i pau 'ole ai ku'u mahalo iā lāua i ke a'o 'ana mai i ke kani 'ōiwi o ka 'āina.

'Ānō, ke 'ike nei au i ko'u ho'i kūpono 'ana i ka piko 'oiai 'o ka 'ōlelo Hawai'i a me ke mele Hawai'i ka'u mau mea nui e a'o nei ma Ka 'Umeke Kā'eo e like ho'i me ku'u mau kūpuna i ka wā o ka panalā'au o Hawai'i. I ia wā, e paio ana ku'u mau kūpuna no ka ho'ihō'i 'ia o ka 'ōlelo i loko o nā kula e māhuahua hou ai kona ola. I ia manawa ho'i e haku nui ana ku'u mau kūpuna i nā mele like 'ole e laha nei a hiki i kēia mau lā. A no ia kumu i koho ai au e ho'omau i kā lākou hana maika'i ma ka ho'ola 'ana i ka 'ōlelo Hawai'i a puni ka pae 'āina, ka ho'omau 'ana i nā mele kupuna a me ka haku 'ana i nā mele hou, i 'ike ko mua i nā hana a nā kūpuna a me nā hana a kākou o kēia hanauna. No ia kumu e ha'aheo ai au ma ko'u kūlana ma nei kula aloha 'o Ka 'Umeke Kā'eo. 'O ke aloha 'āina, 'o ku'u lei ia ē!

Ke 'A'ali'i Kū Makani

Ua ho'omaka 'o Kumu Noah ma ke 'ano he a'oākumu ma lalo o Kumu Hau'oli i ka makahiki 2014. Ma hope o kona puka 'ana mai ke kula nui 'o Hilo me kāna palapala a'o ua noi hana 'o ia ma Ka 'Umeke Kā'eo a lilo 'o ia he limahana kūhelu. Ma lulai e piha ana 9 makahiki o ko kumu Noah a'o 'ana ma ka papa mālaa'o.

Ma mua o kona ne'e 'ana mai i Hawai'i, e noho ana 'o ia i Kaleponi a e hana ana 'o ia me kekahi 'oihana pa'i wikiō no nā pu'ukani. Nona ke kuleana o ka ho'olauka'i 'ana kahi e pa'i wikiō 'ia nā pu'ukani, nā limahana a me nā lāli'i e pono ai no ke kahe pono 'ana o ka pa'i wikiō. Ua pa'a ke kahua 'oihana pa'i wikiō iā Kumu Noah.

Ua ne'e mai 'o ia i O'ahu mai Kaleponi mai a ma laila 'o ia i ho'omaka ai i ka pa'i wikiō kū'ānō 'ana i nā ho'okūkū he'enalu a i nā loea e ola ana ma iā wā. Ua launa 'o ia me nā loea lomilomi, nā loea kālai, nā loea mahi'ai, nā loea lawai'a a me nā loea hula a mele e like ho'i me John Ka'imikaua. Ua ha'aha'a maoli kona na'au i ka hiki ke noho a ho'olohe i nā mo'olelo o kēia mau po'e ko'iko'i o Hawai'i.

Ua pi'i ka hoihoi a me kona 'i'ini no nā 'ike ku'una a ne'e mai 'o ia i ka moku o Keawe a kāinoa 'o ia ma Ke Kula Nui 'o Hilo. Ma laila 'o ia i a'o ai i ka 'ōlelo Hawai'i a me ka mo'omeheu Hawai'i. Ua mana'o 'o Kumu Noah e ho'omau 'o ia me ka pa'i wikiō 'ana akā nō na'e ua paipai ikaika 'ia 'o ia e kāna kumu 'o Kalena Silva e 'imi i kāna laikini a'o. Ua puka 'o ia mai ke kula nui ma kana palapala laepua a me kāna palapala a'o.

Ma nā makahiki 8 o kona a'o 'ana ma Ka 'Umeke Kā'eo, 'a'ole i hala ho'okahi lā hana iā Kumu Noah. Ma loko nō o kona noho mamao 'ana mai ke kahua kula, 'a'ole 'o ia i hō'ea lohi ho'okahi lā ma ia mau makahiki 'ewalu āna i a'o ai. Wahi āna inā ho'omaka nā po'e a puni 'o ia e ma'i, ho'i aku 'o ia i ka hale a 'ai i kekahi mau 'āpana kālika maka. Mea mai 'o ia ke pi'i ka wela o kona kino, pēlā e ehuehu ai. Ho'omaka ke kahe 'ana o ka hou a kohu mea lā pau nā ma'i. Nui nā 'ikepili e kāko'o ana i kēia mana'o no ka pale 'ana o ke kino i nā ma'i. He 'a'ali'i kū makani nō 'oe e Kumu Noah!

Fea Puke

Ua ho'omaka ka fea puke ma Hale Lamalama. E mālama 'ia ka fea puke mai ka lā 26 o Pepeluali a i ka lā 1 o Malaki. Ua komo nā haumāna i ka fea puke me kā lākou papa pono'i e koho ai i ho'okahi puke ma lalo o ka \$10. Na Ka 'Umeke Kā'eo i 'uku no ia puke.

Ko'iko'i loa ka heluhelu 'ana keu ho'i ma ka wā 'ōpio. Wahi a nā noi'i o nā mākua heluhelu puke me kā lākou kamali'i, ua ho'olauna 'ia 290,000 a 'oi mau hua'ōlelo ma mua o ko lākou komo 'ana i ka papa mālaa'o. He wā e pili ai ka makua me ke keiki, a'o no nā ha'awina o ka na'au, ho'onui i nā pilina 'ōlelo a me nā hua'ōlelo, ho'okā'oi i ka lonoa pepeiao a ho'okahua i ka mākau kālailai. 'O kēia kekahi mau kumu e waiwai ai ka heluhelu 'ana.

Ho'okūkū Pōpa'ipa'i

Ua 'ike 'ia nā haumāna Ka 'Umeke Kā'eo ma ka ho'okūkū pōpa'ipa'i a ke kime 'o Keaukaha i ho'olauka'i ai. Ua ho'okuleana 'ia kekahi o lākou e lilo i 'ua no nā pā'ani - he maka'ala i nā laina iwi, he palapala i nā 'ikepili no kēlā me kēia pā'ani a he komo maoli i ka pā'ani pōpa'ipa'i.

Ua komo piha 'o Mālie, Kā'ena a me Kamakana Longakit i ka 'ali 'ana i nā kinipōpō, ka hānai 'ana a me ka pākī 'ino 'ana. Pā'ani lākou no ke kime 'o Haili. Ua nui ko lākou ho'omanawanui a nui nō ho'i ka ho'ā'o. Lohe pinepine 'ia nā leo o ko lākou lālā 'ohana ma ka ho'ōho a paipai 'ana iā lākou ma ka pā'ani.

'O Kamalei Tuifagu-Morgan kekahi o nā 'ālapa ma ke kime pōpa'ipa'i 'o Keaukaha. Nui kona kia 'ana i ka no'ono'o i ka wā āna i hānai pu'upu'u ai a pēlā i eo ai kekahi mau 'ai i ke kime 'o Keaukaha. Ua nanea maoli ka maka i ka nānā aku iā lākou i ka pā'ani pōpa'ipa'i 'ana.

BIIF: Kime Hoe Wa'a

Hū a'e ka ha'aheo o ko Ka 'Umeke Kā'eo i ka lilo 'ana o Puaokeko'olau Kahihikolo, Jaylene Kaleohano, Pualani Estocado, Lani Dudoit a me Pua'ena Estocado i 'ālapa ma ka hui hoewa'a o Ka 'Umeke Kā'eo.

Ua eo ke kūlana 'elua iā lākou ma ka heihei hoewa'a BIIF. 'O kēia ka makahiki 'elua o ka hui hoe wa'a o Ka 'Umeke Kā'eo, a 'o kēia ka makahiki mua i mākaukau ai 'o Ka 'Umeke Kā'eo e ho'okūkū ma ka BIIF a ma ka pae moku'āina.

Ua alaka'i maika'i 'ia kēia mau wāhine e Ka'i Malani Alamedia lāua 'o Ka'i Cherie Kauahi. He mau mea hoe wa'a lāua no nā makahiki he nui. A ua ho'oili 'ia ko lāua 'ike ma luna o kēia mau wāhine.

Ke lanakila lākou lanakila pū kākou. Ua hāpai 'ia ka inoa 'o Ka 'Umeke Kā'eo a ua ku'i ka lono!

Ka'i Malani Alameda (hehiau_official & pukuialameda)

Ka'i Malani Alameda (hehiau_official & pukuialameda)

Moni ka Hā'ae

'Aiaola: Kūlolo Ipu Hao Hikiwawe

- 1) 2 kī'aha kalo i wa'u 'ia
- 2) 3/4 kī'aha kōpa'a
māku'e
- 3) 1/2 kini wai niu
- 4) 1 puna pākaukau hone

- 1) E ihi i ka 'ili o ke kalo maka
- 2) Ma ka mīkini pīhelehele e wa'u i ke kalo maka
- 3) Ho'ohui i ke kalo, ka wai niu, ke kōpa'a a me ka hone ma kekahipola a kāwili
- 4) E ninini i nā mea i kāwili pū 'ia ma ke pā kini i lawa kona nui no ka ipu hao hikiwawe.
- 5) Uhi pono i ke pā kini me ka pepa kini
- 6) E ninini i ho'okahi kī'aha wai i ka ipu hao hikiwawe i mea e hākui ai i ke kūlolo.
- 7) Ho'onoho mua i kekahipola i 'ole pā iā lalo o ka ipu hao hikiwawe i ke pā kūlolo
- 8) E kuke ma ka wela loa i hiki no 2 hola me ka hapa
- 9) E ho'oku'u i ka māhu mai ka ipu hao hikiwawe a e 'ae mai i wā e ma'alili ai ke kūlolo

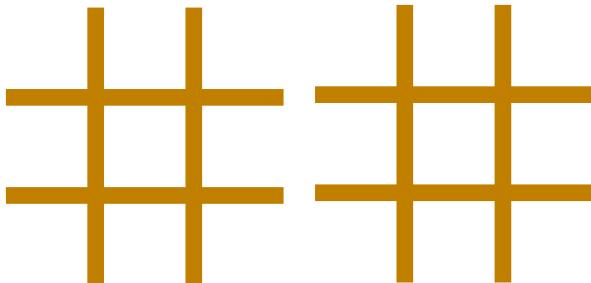

*Mai ho'ohana i ke kalo Pākē 'a'ole e pa'a ana ke kino o ke kulolo

Wordle

Ka Pā'ani Kesa'ō

Nā Nane

'Āina Ho'opulapula

- 1) Discovery Harbour
- 2) Kamā'oa
- 3) Kaūmana
- 4) Keaukaha
- 5) Kurtistown
- 6) Maku'u
- 7) Pana'ewa
- 8) Pi'ihonua
- 9) Pu'u'eo
- 10) University Heights
- 11) Waiākea
- 12) Honokāia
- 13) Humu'ula
- 14) Kamoku
- 15) Kaniohale
- 16) Kawaihae
- 17) La'i 'Ōpua
- 18) Lālāmilo
- 19) Nenie
- 20) Pu'ukapu
- 21) Pu'upūlehu

U N I V E R S I T Y H E I G H T S Ā Ū H
 K J S G A W K A N I O H A L E W I G S M
 J U T B ' V G J X H N R G Y Q Y D U D '
 F Z P W V Ō Ō T K P O O J C C X C D Ā Ū
 P I ' I H O N U A ū K D I S C O V E R Y
 K E A U K A H A N G Ā ō L E D G B A C T
 ō ō C H P L A U ū F I X Ā K B K ū N V I
 P J Q E U B O ū O J A ū K M A M B A ū A
 U Y X L ū ū U ' U K A M A M H I E M Ā A
 ' N P ū S R C Ā P Y Q O O U S A R ū C E
 U ' N P Z N B H H V ' K M R N R A A K I
 K E J U V K G Q K Ā U U K W O P W K B N
 A S Ā ' F A V S M U ' Z O ū L X E U L E
 P N K U ū W R A X U R T P ū I D ' ū A I
 U S M P G A K Ā L ' S D Q S M G A P E N
 X ū Ā E J I E A ū I T B ' U ū S N Ā K O
 A X K F H H Ā W T X H T O S L N A T Ā E
 F I B W H A D R Ā X Q L V P Ā P P Q I D
 O T W P H E U O E ' U ' U P L T Q S A F
 V C N Ā D K L A ' I ' ū P U A T ū B W D

Hā'ina:

Mō'ī Wahine Lili'uokalani

Ho'omaika'i iā 'oe e Pohu i kou pape pololei 'ana i ka nane.

Nane

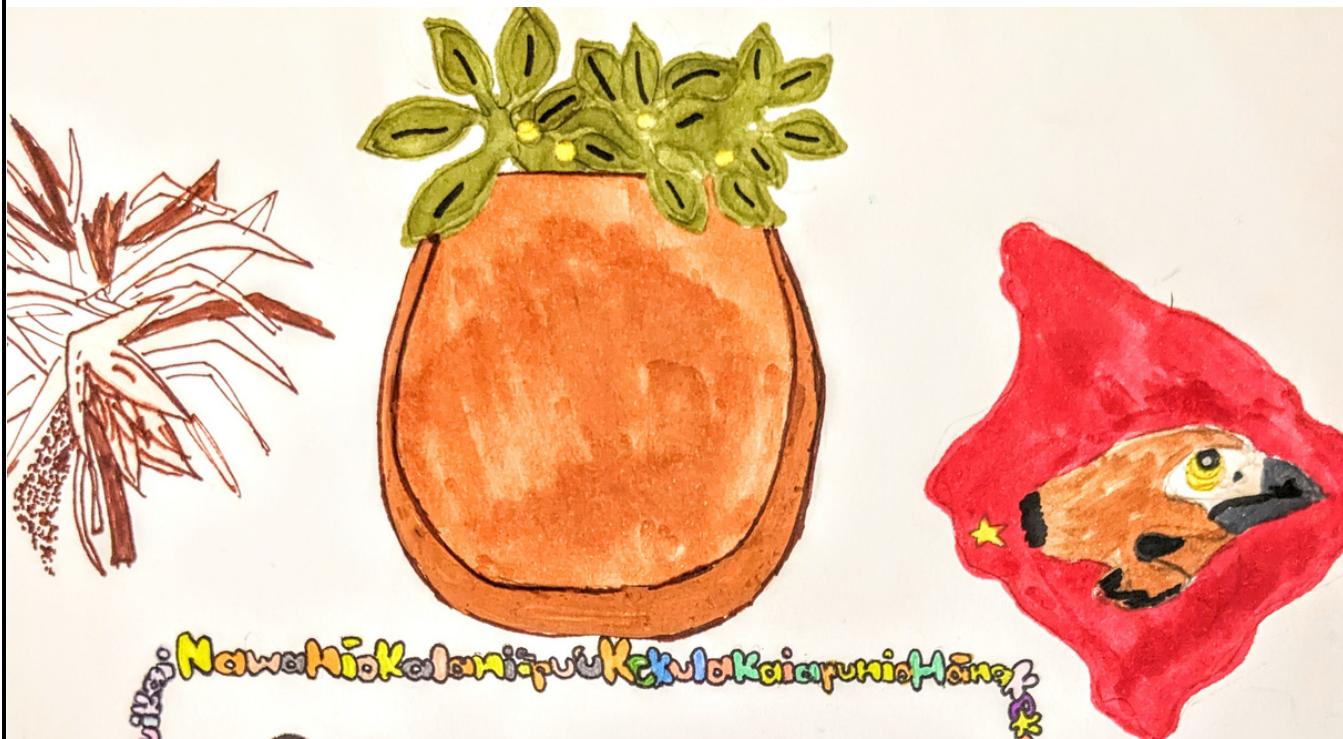
'O 'oe nō ka muli.

Kalahea 'ia kou inoa he Kamali'i Kāne.

'O kou pahuhopu ka ho'opulapula 'ana i nā Hawai'i.

E pane i ka nane ma kēia kīwiki

MawahiōKalanīpūnūKekulaKaiapuniHāna

Ka'imeke Ka'eo

KekulaKaiapuniHāna

I ulu i ke Kuamo'o

I Mana i Ka 'ōiwi
I Kā'eo no Ka Hanauha hou

HUA

HO'OKŌ

Mele Mai:

E Ola Mau i ka 'Ōlelo Hawai'i

Eia nō kākou e kū a'ela

Nā haumāna o Keaukaha

Ake kākou e holomua

I ka 'ōlelo makua

Hui:

Kū i ka ha'aheo i ko kākou 'āina

Kū i ka ha'aheo i ko kākou po'e

E ola mau i ka 'ōlelo Hawai'i

Nui ko kākou aloha lā

I ka 'ōlelo makamae

Na ka hāli'ali'a o nā kūpuna

E ho'oulu mau iā kākou

Hui:

Kū i ka ha'aheo i ko kākou 'āina

Kū i ka ha'aheo i ko kākou po'e

E ola mau i ka 'ōlelo Hawai'i (3x)

Ha'iina:
1) Iaia
2) Iaia
3) Iaia

I ulu i ke kuamo'o

I mana i ka 'ōiwi

I kā'eo no ka hanauna hou

E 'Ōlelo Hawai'i Kākou:

Nā Papani

Helukahi
1 kanaka

Helulua
2 kanaka

Helulehu
3 a 'oi kanaka

kūnei
'a'ole helu 'ia ko'u hoa
kama'ilio

au/wau

māua

mākou

kūhoa
helu pū 'ia ko'u hoa
kama'ilio

kāua

kākou

kūnā
ka'u 'ōlelo i ko'u (mau)
hoa kama'ilio

'oe

'olua

'oukou

kūlā
wala'au no kekahi
(mau) kanaka 'ē a'e

('o) ia

lāua

lākou

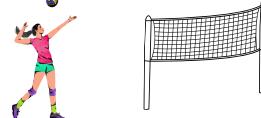
E koho i ka papani kūpono:

1.

Ke pā'ani nei _____ i ka pōpa'ipa'i.

2.

Ke pā'ani nei _____ i ka pōpa'ipa'i.

3.

Ke pā'ani nei _____ i ka pōpa'ipa'i.

KALAMA

Kumu Waiwai

Resources

Nā Kīwiki:

House Resolution 13500

The Story of Jonah Kūhiō Kalaniana'ole

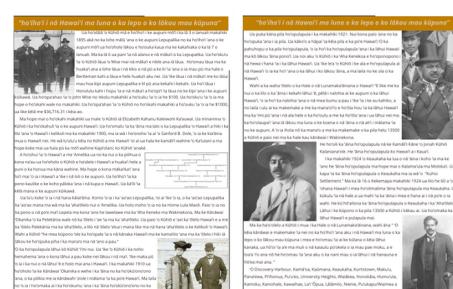

DHHL 2022 Annual Report

Nā Puke ‘Ōlelo Hawai‘i: 250+ free native Hawaiian books

PDF Puke

- Thoughts from Po'okumu Nohea
 - Exploring the remarkable contributions and accomplishments that Prince Jonah Kūhiō Kalaniana'ole made for the people of Hawai'i throughout his life.
 - Continue to discover the significant contributions and accomplishments Prince Jonah Kūhiō Kalaniana'ole made for the people of Hawai'i during his lifetime

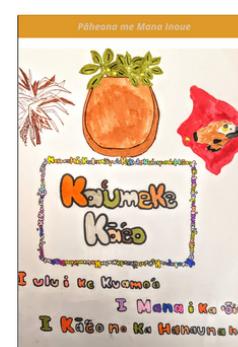

- Discover the fascinating story of Kumu Noah and unravel the mystery behind his remarkable track record of consistently achieving perfect attendance.

- The eagerly awaited Scholastic Book Fair has sparked excitement among keiki, as they explore new realms of knowledge and delight in the discoveries within each page.
 - With each bump, set, and hit, the keiki of Ka 'Umeke showcased true teamwork, filling us with pride

- Upcoming events
 - Informative flyers

- *Fun and games*

- *Mana Inoue illustrates the various logos of a Hawaiian language school situated on the island of Hawai'i*

Inā he mana'o paha kou e hāpai ai no Ka Lama e leka uila iā pomai@kaumeke.net